



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO NR. 5D-2026/2.1-570 PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS PRAVIE NIŠKIŲ 1-AJĮ KALĖJIMĄ IR LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ

2026-06-16 Nr. PA-80
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Seimo kontrolierė 2026 m. balandžio 3 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Pravieniškių 1-ojo kalėjimo (toliau – Pravieniškių 1-asis kalėjimas) ir Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesudarius galimybės nemokamai gauti jo prašomų teisės aktų kopijų popierine forma (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad 2026 m. vasario 3 d. Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininkui pateikė prašymą iš bibliotekos išduoti naudotis šiuos teisės aktus: LR Konstituciją, Bausmių vykdymo kodeksą, Civilinį kodeksą, Administracinių bylų teisenos įstatymą, Baudžiamojo proceso kodeksą, Baudžiamąjį kodeksą, Civilinio proceso kodeksą. Pareiškėjui buvo atsisakyta pateikti prašomus teisės aktus, nurodant, kad už popierine forma pateiktas teisės aktų kopijas jis turėtų sumokėti. Kaip alternatyva Pareiškėjui buvo pasiūlyta naudotis ribota interneto prieiga (toliau – RIP).

Nesutikdamas su atsakymu, Pareiškėjas pateikė skundą LKT, kuriame nurodė esantis nemokus, todėl neturintis galimybės susimokėti už teisės aktų kopijas. Taip pat pažymėjo negalintis naudotis RIP, nes nemoka dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu.

Pareiškėjui pateiktame LKT atsakyme nurodyta, kad jis yra įgijęs vidurinį išsilavinimą, todėl privalo mokėti naudotis kompiuteriu. Tačiau Pareiškėjas su tokiu vertinimu nesutinka ir teigia, kad prieš 15 metų mokykloje nebuvo mokomas naudotis kompiuteriu. Jis nurodo daugiau nei 13 metų praleidęs įkalinimo įstaigose, kuriose taip pat nebuvo mokomas naudotis nei internetu, nei kompiuteriu.

2026 m. kovo 30 d. Pareiškėjas pateikė kalėjimui prašymą išmokyti jį naudotis RIP.

TYRIMO IŠVADOS

3. Tyrimo metu 2026 m. balandžio 14 d. Seimo kontrolierė kreipėsi į LKT, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

4. Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. gegužės 6 d. raštą Nr. 1S-3135 (1 priedas).

5. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas, įtvirtintas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Konvencija), Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijoje Nr. R(2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau – Europos kalėjimų taisyklės), Bausmių vykdymo kodekse, Bausmių

vykdymo sistemos įstatyme, Seimo kontrolierių įstatyme, ir teismų praktika, suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau ir – LVAT) jurisprudencijoje, pateikiami 2 ir 3 prieduose.

6. Atsižvelgiant į tyrimo metu analizuotą informaciją (1 priedas), teisinį reguliavimą (2 priedas) ir teismų praktiką (3 priedas), pateikiamos išvados.

7. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierei pateiktame LKT rašte pažymėta, kad Pareiškėjas 2026 m. vasario 3 d. prašyme Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininkui konkrečiai nenurodė, jog pageidauja teisės aktų suvestines redakcijas gauti iš bibliotekos (1 priedo 1 punktas).

LKT rašte nurodyta, kad, atsižvelgiant į 2026 m. sausio 29 d. gautą Pareiškėjo prašymą leisti naudotis RIP, jis jau 2026 m. sausio 30 d. buvo įtrauktas į nuteistųjų naudojimosi RIP grafiką, taip pat į kitą, 2026 m. vasario 6 d. sudarytą, grafiką. Rašte nurodyta, kad 2026 m. kovo 13 d. pateiktame Pareiškėjo prašyme buvo prašoma leisti naudotis RIP ir sudaryti galimybę prisijungti prie EPP, LITEKO ir *Infolex*. Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, jog Pareiškėjas moka naudotis RIP (1 priedo 2 punktas).

LKT rašte pažymėta, kad tais atvejais, kai nuteistasis nežino, kaip internete rasti aktualias teisės aktų redakcijas, jis gali kreiptis į atsakingus pareigūnus, kurie pagal savo kompetenciją suteikia reikiamą pagalbą. Taip pat nurodyta, kad, atsižvelgiant į Pareiškėjo prašymą, Resocializacijos skyriaus pareigūnė 2026 m. balandžio 20 d. mokė Pareiškėją naudotis RIP, parodė RIP sąrašą ir kartu prisijungė prie interneto svetainės e.teismas.lt (1 priedo 3 punktas).

LKT rašte informuojama, kad, atsižvelgus į Pareiškėjo 2026 m. kovo 13 d. prašymą, jis buvo įtrauktas į naudojimosi RIP grafikus, suteikiant pakankamą galimybę naudotis RIP (1 priedo 4 punktas).

8. Konvencijoje įtvirtinta žmogaus teisė į saviraiškos laisvę apima ir teisę gauti informaciją (2 priedo 1.1 papunktis). Europos Žmogaus Teisių Teismas, nagrinėdamas bylas dėl nuteistųjų teisės gauti viešą informaciją ir naudotis internetu, yra konstatavęs, kad, neneigiant įkalinimu neišvengiamai ribojamo nuteistųjų bendravimo su išorės pasauliu, įskaitant ir galimybę gauti informaciją, Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtinta teisė gauti informaciją iš esmės reiškia, kad valstybė negali trukdyti gauti kitų asmenų teikiamą informaciją, kai tokie ribojimai nėra pagrįsti saugumo rizika (sprendimas byloje *Kalda prieš Estiją* (peticijos Nr. 17429/10), 42 ir 45 punktai). Nuteistųjų ryšio su išorės pasauliu ir informacijos prieinamumo užtikrinimo svarba pažymima ir Europos kalėjimų taisyklėse (2 priedo 1.2 papunktis).

Europos Žmogaus Teisių Teismas jau 2016 m. byloje *Kalda prieš Estiją*, atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos ir kituose tarptautiniuose dokumentuose pripažįstama interneto nauda visuomenei ir jo reikšmė užtikrinant įvairias žmogaus teises, pažymėjo, kad interneto prieiga vis labiau suvokiama kaip teisė, todėl kyla poreikis užtikrinti visuotinę interneto prieigą ir panaikinti skaitmeninę atskirtį (sprendimas byloje *Kalda prieš Estiją* (peticijos Nr. 17429/10), 52 punktas). Europos Žmogaus Teisių Teismas svarbų interneto vaidmenį kasdieniame žmonių gyvenime, ypač dėl to, kad tam tikra informacija prieinama tik internete, yra pažymėjęs ir sprendime byloje *Jankovskis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 21575/08), 62 punktas).

Bausmių vykdymo tikslas yra siejamas su nuteistojo resocializacija. Nuteistųjų resocializaciją organizuoja ir įgyvendina laisvės atėmimo vietų įstaiga (2 priedo 2.1 papunktis). Veiksmingai resocializacijai užtikrinti nuteistiesiems turi būti teikiama pagalba sprendžiant asmenines ir socialines problemas, įgyvendinamos socialinių įgūdžių lavinimo ir kitos priemonės, padedančios nuteistiesiems sėkmingai resocializuotis (2 priedo 1.2 ir 2.1 papunkčiai).

9. Skundo tyrimo metu nustatyta:

9.1. Pareiškėjas Pravieniškių 1-ajam kalėjimui pateikė prašymą (LKT reg. 2026 m. sausio 29 d.) 2026 m. sausio 29 d. nuvesti pasinaudoti RIP.

9.2. Pareiškėjas buvo įtrauktas į nuteistųjų naudojimosi RIP grafiką. 2026 m. sausio 30 d. sudarytame grafike jam buvo skirtas laikas naudotis RIP 2026 m. vasario 2 d. 1,5 val. ir vasario 6 d. 0,5 val.

9.3. 2026 m. vasario 3 d. Pareiškėjas Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininkui pateikė prašymą atnešti jo išvardytų teisės aktų naujausias suvestines redakcijas.

9.4. Pravieniškių 1-asis kalėjimas 2026 m. vasario 26 d. raštu Pareiškėjui atsakė, kad jo prašomi teisės aktai nebus pateikti. Rašte paaiškinta, kad teisės aktai popierine forma galėtų būti pateikti tik tuo atveju, jei Pareiškėjas pateiktų nustatytos formos prašymą dėl dokumentų kopijų parengimo, kuriame būtų nurodyta, kad sutinka apmokėti dokumentų kopijavimo išlaidas. Pareiškėjas taip pat informuojamas, kad yra galimybė naudotis RIP ir tokiu būdu savarankiškai susipažinti su jam aktualiais teisės aktais. Pageidavimą pasinaudoti RIP jis turi nurodyti prašyme ir pateikti jį kontaktiniam pareigūnui. Be to, pažymima, kad Pareiškėjas jau buvo įtrauktas į naudojimosi RIP grafiką, kuriuose jam buvo skirtas laikas 2026 m. vasario 2 d. 1,5 val., o 2026 m. vasario 6 d. ir 13 d. – po 0,5 val.

9.5. Dėl Pravieniškių 1-ojo kalėjimo atsisakymo suteikti galimybę pasinaudoti popieriniais teisės aktų tekstais Pareiškėjas 2026 m. kovo 2 d. pateikė skundą LKT. Skunde jis atkreipė dėmesį į tai, kad įkalinimo įstaigose yra nuo 2011 m., t. y. nuo 14 metų, todėl neturėjo galimybės išmokti naudotis kompiuteriu ir internetu. Pareiškėjas nurodo, kad bandė naudotis RIP, bet jam nepavyko. Kadangi, jo teigimu, naudotis RIP, kaip siūloma Pravieniškių 1-ojo kalėjimo rašte, yra per sudėtinga, o jis yra nemokus, jis neturi galimybės susipažinti su norimais teisės aktais. Tokiu būdu, Pareiškėjo vertinimu, ribojamos jo teisės.

9.6. Atsižvelgiant į Pareiškėjo 2026 m. kovo 13 d. prašymą, jis nuo 2026 m. kovo 26 d. įtrauktas į naudojimosi RIP grafiką, suteikiant galimybę nustatytu laiku naudotis RIP.

9.7. 2026 m. kovo 27 d. LKT pateikė atsakymą į Pareiškėjo 2026 m. kovo 2 d. skundą. Atsakyme nurodoma, kad tai, jog Pareiškėjas yra įgijęs vidurinį profesinį išsilavinimą, reiškia, kad nuo 5 bendrojo ugdymo mokyklos klasės, t. y. nuo 11 metų amžiaus, jis mokėsi informatikos pagrindų – naudojimosi kompiuteriu ir internetu, taip pat tai, kad buvo gautas Pareiškėjo prašymas nuo 2026 m. kovo 16 d. iki gegužės 16 d. leisti naudotis RIP kasdien, LKT vertinimu, patvirtina, kad Pareiškėjas kompiuteriu naudotis moka ir internete rasti rūpimą informaciją geba. Atsižvelgiant į tai, LKT nusprendė, kad Pareiškėjo skundas dėl Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininko atsisakymo suteikti popierinius įstatymų tekstus yra nepagrįstas.

9.8. 2026 m. kovo 30 d. Pareiškėjas Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininkui pateikė prašymą išmokyti naudotis RIP, kad galėtų naudotis *Infollex*, per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą prisijungti prie LITEKO, teikti skundus ir prašymus, susipažinti su bylų proceso eiga. Pareiškėjas prašyme nurodė, kad nemoka naudotis kompiuteriu ir internetu, todėl, siekdamas apginti savo interesus, negali tinkamai naudotis teisės aktais ir susipažinti su naujausiomis jų redakcijomis.

9.9. Pravieniškių 1-ojo kalėjimo Resocializacijos skyriaus vyriausioji specialistė 2026 m. balandžio 20 d. tarnybiniu pranešimu kreipėsi į Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininką, prašydama leisti Pareiškėjui 2026 m. balandžio 20 d. nuo 11.30 iki 12.00 val. naudotis RIP, kad galėtų jį išmokyti prisijungti prie RIP.

Pagal LKT pateiktą informaciją, pareigūnė Pareiškėjui parodė RIP sąrašą, pamokė, kaip naudotis RIP, kartu buvo prisijungta prie interneto svetainės e.teismas.lt.

10. Minėti faktai rodo, kad pirmiausia Pareiškėjas paprašė leisti pasinaudoti RIP. Ši galimybė jam buvo suteikta. Tačiau jau kitą dieną po galimybės naudotis RIP jis Pravieniškių 1-ojo kalėjimo viršininkui pateikė prašymą pateikti tam tikrų teisės aktų naujausias suvestines redakcijas popierine forma.

Pravieniškių 1-ojo kalėjimo pareigūnai nesigilino į Pareiškėjo problemą, nesiaiškino, kodėl jam nėra tinkama galimybė su teisės aktais susipažinti naudojantis RIP, nors tokia teisė jam buvo suteikta, nepasitiksino, ar Pareiškėjas jo išvardytus išspausdintus teisės aktus pageidauja turėti nuolat, ar tik laikinai gauti iš bibliotekos. Po 3 savaičių Pareiškėjui buvo pareiktas neigiamas atsakymas, kuriame paaiškinta, kad teisės aktai popierine forma galėtų būti pateikti tik Pareiškėjui sutikus apmokėti dokumentų kopijavimo išlaidas, ir pasiūlyta naudotis RIP.

Pareiškėjas skunde LKT nurodė, kad mokykloje neišmoko dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu, nes nuo 14 metų, t. y. jau 15 metų, yra įkalinimo įstaigose. Pareiškėjas skunde pažymėjo, kad bandė naudotis RIP, tačiau surasti norimų teisės aktų jam nepavyko. Nepaisant to, LKT pareigūnai, užuot nedelsdami ėmęsi priemonių problemai spręsti, t. y. pasiūlę Pareiškėją išmokyti, kaip naudojantis internetu surasti reikalingų teisės aktų naujausias redakcijas, o iki tol, kol galės savarankiškai susirasti jį dominančius teisės aktus, jam pageidaujant, suteikę galimybę su teisės aktais susipažinti popierine forma, po 18 darbo dienų pateikė Pareiškėjui atsakymą, kuriame, remdamiesi tik formaliomis prielaidomis, padarė išvadą, kad Pareiškėjas kompiuteriu naudotis moka ir internete surasti jį dominančią informaciją geba.

Tik po Pareiškėjo kreipimosi į Seimo kontrolierę ir Seimo kontrolierės kreipimosi į LKT, prašant paaiškinti Skundo aplinkybes, t. y. 2026 m. balandžio 20 d. buvo skirta pusvalandžio trukmės konsultacija, kurios metu pareigūnė mokė Pareiškėją naudotis RIP, nors dar 2026 m. kovo 2 d. Pareiškėjas skunde LKT nurodė, kad nemoka dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu, o kovo 30 d. pateikė ir atskirą prašymą išmokyti naudotis RIP.

11. Pažymėtina, kad LKT pareigūnai yra saistomi konstitucinės nuostatos, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, ir savo veikloje privalo laikytis visų atsakingo valdymo (gero administravimo) principų (3 priedo 1 punktas).

Tiek atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas, tiek Bausmių vykdymo sistemos įstatyme įtvirtintos pozityviosios pareigūnų pareigos įpareigoja pareigūnus, vykdant pozityvios priežiūros ir pagalbos programas, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises, elgtis rūpestingai ir padėti spręsti laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims kylančias problemas (2 priedo 2.2 papunktis, 3 priedo 2, 3 ir 4 punktai). Tik rūpestingai ir atidžiai dirbantys pareigūnai formuoja gerą pareigūnų reputaciją ir pagarbą jiems. Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, LVAT nuosekliai pabrėžia, jog tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė prisiima atsakomybę už šį asmenį (3 priedo 2 punktas).

Tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose bei teismų praktikoje, įskaitant minėtą Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, įtvirtinta, kad teisė gauti informaciją, ypač susijusią su žmogaus teisėmis, įskaitant teisės aktuose nustatytas kalinių teises, yra svarbi ne tik Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtintos saviraiškos laisvės kontekste, bet ir užtikrinant teisę į tinkamą gynybą bei veiksmingą nuteistųjų resocializaciją.

Resocializacija turi būti vykdoma taip, kad atlikęs bausmę nuteistasis galėtų lengviau integruotis į laisvą visuomenę, gebėtų savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis, taptų produktyviu visuomenės nariu. Dar prieš dešimtmetį Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėjamosiose bylose pabrėžė didėjančią interneto poveikį kasdieniam žmonių gyvenimui ir galimybę juo naudotis įvardijo kaip teisę, kuri turi būti užtikrinama visiems, be kita ko, panaikinant ir skaitmeninę atskirtį tų, kurie dėl įvairių priežasčių dar nėra išmokę naudotis internetu. Taigi, neatsiejama nuteistųjų resocializacijos dalimi turi būti ir jų parengimas naudotis informacinėmis technologijomis, kad atlikus bausmę turimų įgūdžių pakaktų integruotis į laisvą visuomenę ir veiksmingai spręsti savarankiškame gyvenime kylančius klausimus. Priešingu atveju, su nusikalstamumu susijusios problemos būtų tiesiog atidedamos ateičiai.

12. Skundo tyrimo metu nustatytos aplinkybės rodo, kad Pravieniškių 1-ojo kalėjimo pareigūnai, gavę Pareiškėjo prašymą susipažinti su teisės aktais, nesiaiškino aplinkybių ir

nesiėmė priemonių užtikrinti, kad Pareiškėjas laisvės atėmimo vietoje nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo bausmės įgyvendinimui, t. y. nesiėmė priemonių užtikrinti Pareiškėjo teisę gauti viešą, jam aktualią ir su jo teisėmis ir pareigomis susijusią informaciją.

Teisės aktai įpareigoja pareigūnus elgtis rūpestingai ir padėti spręsti laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims kylančias problemas, tačiau pareigūnai neįsigilino į Pareiškėjo problemos esmę ir veiksmų, siekiant jį išmokyti naudotis internetu, ėmėsi tik po to, kai Pareiškėjas pateikė raštišką prašymą ir kreipėsi į Seimo kontrolierę, o Seimo kontrolierė paprašė LKT paaiškinti Skundo aplinkybes.

LKT pareigūnai, gavę Pareiškėjo skundą, kuriame paaiškinta, kodėl jis nemoka dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu, nesiaiškino faktinės situacijos, o remdamiesi tik formaliais prielaidomis pateikė išvadą, kad Pareiškėjas moka naudotis RIP ir gali susipažinti su teisės aktais.

Seimo kontrolierės nuomone, tai, kad tuo metu, kai Pareiškėjas buvo 11–14 metų amžiaus, mokykloje buvo mokoma informacinių technologijų, įskaitant naudojimąsi internetu, savaime nereiškia, kad Pareiškėjas išmoko juo naudotis. Taip pat tai, kad jis po 15 metų, praleistų įkalinimo įstaigose (kur, kaip žinoma iš Seimo kontrolierės darbo praktikos, yra ribotos galimybės tiek mokytis, tiek tobulinti praktinius kompiuterinio raštingumo įgūdžius), turi gebėti internete savarankiškai rasti aktualias teisės aktų redakcijas. Be to, aplinkybė, kad Pareiškėjas prašo leisti naudotis RIP kasdien, nebūtinai reiškia, kad jis jau moka naudotis kompiuteriu ir geba internete rasti rūpimą informaciją. Tai taip pat gali rodyti jo pastangas šių įgūdžių mokytis.

Užuot formaliai nagrinėję Pareiškėjo prašymą, o vėliau ir skundą, Pravieniškių 1-ojo kalėjimo ir LKT pareigūnai turėjo išsiaiškinti individualias aplinkybes, o paaiškęs, kad Pareiškėjas nemoka dirbti kompiuteriu ir naudotis internetu, turėjo nedelsdami pasirūpinti, kad Pareiškėjas gautų jį dominančius teisės aktus, ir pasiūlyti jam pagalbą išmokyti naudotis RIP, kad jis galėtų visapusiškai naudotis internetu tiek įkalinimo įstaigoje, tiek vėliau, gyvendamas laisvėje.

Pažymėtina, kad tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės, remiantis formaliais argumentais nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus ir vilkinama atlikti savo pareigas, laikytina biurokratizmu (2 priedo 2.3 papunktis).

13. Atsižvelgiant į tai, kad Pravieniškių 1-ojo kalėjimo ir LKT pareigūnai neužtikrino Pareiškėjo teisės gauti jo prašomą visiems asmenims viešai prieinamą informaciją, susijusią su žmogaus teisėmis ir pareigomis, elgėsi biurokatiškai, neįsigilino į Pareiškėjo prašymo ir skundo aplinkybes, nesiėlgė rūpestingai ir nesivadovavo atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principu, Pareiškėjo Skundas dėl Pravieniškių 1-ojo kalėjimo ir LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesuteikiant galimybės nemokamai gauti jo nurodytus teisės aktus, pripažįstamas pagrįstu.

Seimo kontrolierė LKT direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad Pareiškėjas nedelsiant gautų realią galimybę susipažinti jį dominančių teisės aktų aktualiomis redakcijomis. Taip pat rekomenduoja išsiaiškinti, kiek Pareiškėjas geba naudotis RIP ir savarankiškai susirasti teisės aktų aktualias redakcijas bei naudotis portalo e.teismas.lt teikiamomis galimybėmis. Jeigu paaiškėtų, kad Pareiškėjas vis dar negeba visapusiškai naudotis RIP, imtis neatidėliotinų priemonių, kad jam būtų suteikta reikiama pagalba mokantis savarankiškai naudotis visomis RIP teikiamomis galimybėmis.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia

X Skundą dėl Pravieniškių 1-ojo kalėjimo ir LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesuteikiant galimybės nemokamai gauti jo nurodytus teisės aktus, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

15. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierė LKT direktoriui rekomenduoja:

15.1. užtikrinti, kad Pareiškėjas nedelsiant gautų realią galimybę susipažinti su jį dominančių teisės aktų aktualiomis redakcijomis;

15.2. išsiaiškinti, kiek Pareiškėjas geba naudotis RIP ir savarankiškai rasti teisės aktų aktualias redakcijas bei naudotis portalo e.teismas.lt teikiamomis galimybėmis, o jei paaiškėtų, kad Pareiškėjas vis dar nesugeba visapusiškai (savarankiškai) pasinaudoti RIP, imtis neatidėliotinų priemonių, kad jam būtų suteikta reikiama pagalba mokantis savarankiškai naudotis visomis RIP teikiamomis galimybėmis.

Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti **Seimo kontrolierę** (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolierei pateikti el. p. ombuds@lrski.lt arba per E. pristatymo informacinę sistemą).

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė

TYRIMO METU GAUTA INFORMACIJA

Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. gegužės 6 d. raštą Nr. 1S-3135. Rašte pateikta ši informacija:

1. „Pažymime, jog savo 2026-02-03 prašyme Nr. NPS-22-3397 pareiškėjas nebuvo konkrečiai nurodęs, jog pageidauja teisės aktų suvestines redakcijas gauti iš bibliotekos. Taip pat nurodome, jog atsakymas raštu į pareiškėjo 2026-03-31 prašymą Nr. NPS-22-8621 rengtas nebuvo, kadangi prašymas tenkintas priėmus sprendimą apmokyti nuteistąjį naudotis riboto interneto prieiga (toliau – ir RIP) (pateiktas Resocializacijos skyriaus vyriausiosios specialistės 2026-04-20 tarnybinis pranešimas Nr. RV-22- 2444).“

2. „Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus pavaduotojo 2026-03-27 atsakyme Nr. 2S-2929 nurodoma informacija, jog pareiškėjas „<...> gimęs 1996 m. ir įgijęs vidurinį profesinį išsilavinimą, kas reiškia, kad nuo 5 bendrojo ugdymo mokyklos klasės, t. y., nuo 11 metų amžiaus, mokėtės informatikos pagrindų – naudojimosi kompiuteriu ir internetu.“ (citatos kalba netaisyta). Be to, pareiškėjas 2026-03-13 buvo pateikęs prašymą Nr. NPS-22-6977 [...], kuriame nurodė, jog pageidauja leisti naudotis riboto interneto prieiga, prisijungti prie EPP, „Liteko“, „Infolex“. Be to, pareiškėjas į naudojimosi RIP grafiką buvo įtrauktas jau 2026-01-30 Nuteistųjų naudojimo riboto interneto prieiga grafike Nr. RV-22-620 bei 2026-02-06 grafike Nr. RV-22-801, atsižvelgiant į pateiktą 2026-01-29 prašymą Nr. NPS-22-2870 (kopija pridedama). Tai leidžia teigti, jog pareiškėjas moka naudotis riboto interneto prieiga.“

3. „Akcentuojame, jog bet kokių atveju, nemokant ar nežinant, kaip rasti aktualius teisės aktus, nuteistasis gali kreiptis į atsakingus pareigūnus, kurie savo kompetencijos ribose suteiks pagalbą. Pareiškėjas su aktualiomis teisės aktų redakcijomis gali susipažinti naudodamasis RIP. Be to, pagal pateiktą Resocializacijos skyriaus vyriausiosios specialistės 2026-04-20 tarnybinį pranešimą Nr. RV-22-2444, pareiškėjas pareigūnės kompetencijos ribose buvo apmokintas naudotis RIP, parodytas RIP sąrašas, prisijungta prie eteismas.lt svetainės.“

4. „Vadovaujantis Lietuvos kalėjimų tarnybos kalėjimų Resocializacijos skyrių veiklos tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus 2024 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. V-446 (toliau – Aprašas), 90 punktu, nuteistųjų (suimtųjų) naudojimas riboto interneto prieiga organizuojamas sudarant grafiką. Apie pageidavimą pasinaudoti RIP tiek pareiškėjas, tiek kiti nuteistieji turi informuoti kontaktinį pareigūną, nurodant pageidaujamą pasinaudojimo RIP datą, laiką ir trukmę. Šiuo atveju pareiškėjas yra pateikęs 2026-03-13 prašymą Nr. NPS-22-6977; vadovaujantis 2026-03-20 grafiku Nr. RV-22-1712 pareiškėjui numatytas naudojimosi RIP laikas – 2026-03-26, 17.00–18.00 val.; 2026-03-27, 17.00–18.00 val.; vadovaujantis 2026-03-27 grafiku Nr. RV-22-1917 – 2026-03-30, 18:30–19:30 val.; 2026-04-01, 18:30–19:30 val.; 2026-04-03, 18:30–19.00 val.; vadovaujantis 2026-04-03 grafiku Nr. RV-22-2113 – 2026-04-06, 18:30–19:30 val.; 2026-04-08, 18:30–19:30 val., 2026-04-10, 19.00–19.30 val.; vadovaujantis 2026-04-10 grafiku Nr. RV-22-2242 – 2026-04-13, 18.00–18.30 val.; 2026-04-15, 18.30–19.00 val.; 2026-04-17, 19.00–19.30 val.; vadovaujantis 2026-04-17 grafiku Nr. RV-22-2422 – 2026-04-20, 18.00–18.30 val.; 2026-04-22, 18.00–18.30 val.; 2026-04-24, 19.00–19.30 val.; vadovaujantis 2026-04-24 grafiku Nr. RV-22-2584 – 2026-04-27, 18.00–18.30 val.; 2026-04-29, 18.00–18.30 val.; 2026-05-01 – 19.00–19.30 val.; vadovaujantis 2026-04-30 grafiku Nr. RV-22-2730 – 2026-05-04, 17.30–18.00 val.; 2026-05-06, 18.00–18.30 val.; 2026-05-08, 19.00–19.30 val. (grafikų kopijos pridedamos). Primename, jog vadovaujantis Aprašo 94 punktu,

paprastai galimybė naudotis RIP suteikiama nuo 30 iki 60 minučių. Grafikai yra sudaromi pagal pateiktų prašymų naudotis RIP skaičių bei naudojimosi vietų užimtumą, tačiau iš pateiktų grafikų matyti, jog pareiškėjui yra suteikiama pakankama galimybė naudotis RIP.“

5. „Nurodome, jog paaiškėjus, kad nuteistasis nemoka naudotis kompiuteriu ir internetu, yra imamas priemonių, siekiant panaikinti tokio nuteistojo (ypač, jei jis gali ilgą laiką) skaitmeninę atskirtį ir užtikrinti veiksmingą resocializaciją. Esant poreikiui, nuteistuosius gali konsultuoti kontaktiniai pareigūnai bei kiti specialistai, kurie suteikia pagalbą bei informaciją savo kompetencijos ribose, nežinant tam tikros informacijos – nukreipia pas kitus atsakingus darbuotojus. Be to, kaip ir pareiškėjo atveju, tam tikromis aplinkybėmis kalėjimo darbuotojai nuteistuosius gali pamokinti naudojimosi RIP pagrindų, siekiant užtikrinti visavertę galimybes nuteistiesiems naudotis riboto interneto prieiga. Be to, ieškoma kompetentingų savanorių, kurie galėtų verstis skaitmeninio raštingumo lavinimo užsiėmimus.“

TYRIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

1. Tarptautinės teisės dokumentai:

1.1. *Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnio „Saviraiškos laisvė“:*

1 dalis: „Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įmonių.“

2 dalis: „Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurie demokratinėje visuomenėje yra būtini valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teismo valdžios autoritetą ir nešališkumą.“

1.2. *Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijos Nr. R(2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:*

6 punktas: „Visas kalinimas turėtų vykti taip, kad asmenys, kuriems buvo apribota laisvė, galėtų lengviau integruotis į laisvą visuomenę.“

24.10 papunktis: „Kaliniai turi būti reguliariai supažindinami su visuomenės reikalais, leidžiant prenumeruoti ir skaityti laikraščius, periodinius ar kitus leidinius, klausyti radijo ar televizijos transliacijų, išskyrus tuos atvejus, kai yra teismo nustatytas apribojimas tam tikram periodui individualiais atvejais.“

30.1 papunktis: „Kiekvienam atvykusiam kaliniui ir tiek dažnai, kiek reikalinga, turi būti suteikta rašytinė ir žodinė informacija jam suprantama kalba apie kalėjime esamas drausmės taisykles ir apie teises ir pareigas kalėjime.“

72.2 papunktis: „Darbuotojai turi aiškiai suvokti kalinimo sistemos veiklos tikslą. Administracija turi užtikrinti vadovavimą, kaip tą tikslą geriau pasiekti.“

72.3 papunktis: „Personalas, vykdydamas pozityvios priežiūros ir pagalbos programas, turi atsižvelgti ne tik į tas savo pareigas, kurios reikalingos vien tik apsaugai užtikrinti, bet ir į poreikį palengvinti kalinių integraciją į visuomenę po jų bausmės atlikimo.“

2. Nacionalinės teisės aktai:

2.1. *Bausmių vykdymo kodekso:*

51 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų resocializacijos organizavimas“ 1 dalis: „Nuteistųjų resocializaciją organizuoja ir įgyvendina laisvės atėmimo vietų įstaiga, ji taip pat įtraukia į šią veiklą kitas įstaigas ir organizacijas, ir patikimus savanorius.“

52 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų resocializacijos tikslai ir priemonės“:

2 dalis: „Nuteistųjų resocializacijos tikslai: 1) užtikrinti veiksmingą nuteistųjų resocializaciją; [...]“

3 dalis: „Nuteistųjų resocializacijos priemonės yra šios: [...]; 3) pagalba sprendžiant nuteistųjų asmenines ir socialines problemas; 4) socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo skatinimo priemonės; [...]; 9) kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems sėkmingai resocializuotis.“

2.2. *Bausmių vykdymo sistemos įstatymo 11 straipsnis „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnų pareigos“*: „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai privalo: [...]; 2) gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves; [...] 5) elgtis ir savo pareigas atlikti taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką suimtiesiems ir nuteistiesiems, įgytų jų ir kitų asmenų pagarbą; [...].“

2.3. *Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 1 dalis*: „Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

TYRIMUI REIKŠMINGA TEISMŲ PRAKTIKA

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

1. 2012 m. kovo 1 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1605/2012 pažymėta: „Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). [...] Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

2. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendime pažymėta: „[...] Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad kalinimo metu nuteistieji iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija [...]. Priešingai, tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę.“

3. 2013 m. gruodžio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2473/2013 konstatavo, kad valstybės institucijos turi veikti kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai.

4. LVAT 2014 m. balandžio 9 d. aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs: „Baudžiamajame įstatyme nustatytų sankcijų, susijusių su asmens laisvės ribojimu, sukeltos neigiamos pasekmės sudaro būtinąjį bausmės elementą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas). Kita vertus, valstybė, taikydama asmenims įstatyme įtvirtintus laisvės suvaržymus, prisiima dėl šių asmenų atsakomybę, *inter alia* pozityvias pareigas užtikrinti, kad asmuo laisvės atėmimo vietoje nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo bausmės įgyvendinimui. Atsižvelgus į tai, kad asmuo, kuriam paskirta laisvės atėmimo bausmė ar taikomas jos suvaržymas, tampa priklausomas nuo valstybės institucijų ir jų pareigūnų veiksmų, ypatingą reikšmę įgyja šio asmens teisinės apsaugos užtikrinimas.“

5. 2015 m. birželio 25 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2150-492/2015 pažymėta: „Tokie viešojo administravimo institucijos veiksmai, kai nesiremiama gero administravimo principu siekiant padėti besikreipiančiam asmeniui įgyvendinti jo teises, o formaliai ir biurokратиškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos, pripažintini neteisėtais.“